

УДК 378.14.014.13:7.075.3

Яремак Н. С.

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ІНДУСТРІЇ ДОЗВІЛЛЯ

А Проведено аналіз професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля у вітчизняних вищих навчальних закладах, розкриті її сутність, зміст і структура, визначені умови практичної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля; доведена важливість соціокультурної практики у професійній підготовці майбутніх культурологів як менеджерів індустрії дозвілля.

Ключові слова: культуролог, менеджер індустрії дозвілля, нормативні документи, навчальні плани, навчальні курси, практика, соціокультурна діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля досліджують К. Кислюк та О. Рудницька [15; 13], висвітлюючи у працях аспекти загальної культурологічної та мистецької освіти, Л. Кравченко [6] вивчає особистісний розвиток менеджерів індустрії дозвілля, Н. Наталевич [7] займається проблемами професійної компетентності майбутніх культурологів у процесі вивчення історико-культурологічних та педагогічних дисциплін, В. Виткалов розглядає культурологічну освіту в контексті сучасної гуманітарної освіти України, І. Петрова та І. Сидор [10; 14] досліджують особливості професійної освіти майбутніх менеджерів індустрії дозвілля у вищих навчальних закладах Центральної та Західної Європи. Тому вважаємо за необхідне узагальнити досвід підготовки фахівців культурології як майбутніх менеджерів індустрії дозвілля у вітчизняних вищих навчальних закладах: класичних університетах; педагогічних університетах; гуманітарних вишів.

Метою статті є узагальнити вітчизняний досвід професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, розкрити її сутність, зміст і структуру; довести важливість соціокультурної практики у професійній підготовці майбутніх культурологів як менеджерів індустрії дозвілля.

Виклад основного матеріалу. Нині на теренах вітчизняної освітньої системи функціонує низка вишів, що забезпечують професійну підготовку менеджерів індустрії дозвілля. До них належать: «Острозька академія» (здійснює підготовку менеджерів індустрії дозвілля за спеціальністю «Культурологія» та освітньо-кваліфікаційними рівнями (ОКР): бакалавр, спеціаліст, магістр) [4], Київський національний університет культури і мистецтв (реалізує напрями підготовки: «Педагог-психолог культурно-дозвіллевой сфери», «Менеджер рекреаційних ресур-

сів і сервісу» за усіма ОКР) [5], Харківська державна академія культури (здійснює підготовку студентів за усіма ОКР за такими напрямками й спеціальностями: «Культурологія», що має дві спеціалізації: «Історія та теорія культури» та «Етнокультурологія»; «Менеджмент соціокультурної діяльності», який поглиблений спеціалізаціями «Менеджмент зв'язків з громадськістю», «Менеджмент реклами»; «Арт-менеджмент та продюсерська діяльність», «Менеджмент індустрії дозвілля» лише ОКР бакалавр з 2013–2014 навчального року; «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури» та «Медіа-комунікації» (лише ОКР магістр) [15], Одеський національний політехнічний університет (реалізує професійну підготовку за усіма ОКР та спеціалізаціями: «Історія і теорія культури», «Арт- і шоу-менеджмент», «Організація дозвіллевой діяльності», «Телемистецтво», «Міжнародне культурне співробітництво») [9], Житомирський державний інститут культури і мистецтв Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (здійснює підготовку за спеціальністю «Менеджмент соціокультурної діяльності») [1], Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (готує фахівців за напрямками підготовки: «Менеджмент соціокультурної діяльності», яка реалізується двома кваліфікаціями: «Менеджер з міжкультурного співробітництва» та «Менеджер індустрії дозвілля (готельна, туристична, рекреаційна діяльність)») [2; 3], Рівненський державний гуманітарний університет (реалізує професійну підготовку майбутніх культурологів за двома спеціалізаціями: «Викладач теорії та історії культури» та «Педагог-організатор культурно-дозвіллевой діяльності») [12], Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (здійснює підготовку фахівців за спеціальністю «Культурологія» за усіма ОКР) [8], Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (реалізує підготовку фахівців за

спеціальністю «Культурологія» (ОКР: бакалар, спеціаліст, магістр; поглиблює спеціалізацією «Менеджер індустрії дозвілля та рекреаційних ресурсів» (ОКР спеціаліст) [11].

Аналізуючи нормативні документи: освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, навчальні плани, навчальні програми дисциплін і програми практик, зазначимо, що на сьогодні не існує у вищій освіті уніфікованого освітнього галузевого стандарту зі спеціальності «Культурологія», тому професійна підготовка менеджерів індустрії дозвілля у вітчизняних вишах має як спільні, так і відмінні риси, які розглянемо у нашому дослідженні.

Дисципліни, що вивчаються майбутніми менеджерами індустрії дозвілля, складаються з двох блоків: загальноосвітнього (соціально-економічні, гуманітарні та окремі природничо-наукові дисципліни) та загальнопрофесійного, до якого відносяться фундаментальні й професійно-орієнтовані дисципліни, а також вибіркові навчальні курси, що передбачені Болонською системою навчання, та здебільшого відрізняють один від одного навчальні плани вітчизняних вишів. До найпоширеніших і найтиповіших навчальних курсів, що входять у професійну підготовку менеджерів індустрії дозвілля належать: філософія, етика та естетика, економіка, психологія, право, соціологія, політологія; історія української культури, історія світової культури, культурологія, історія образотворчого мистецтва, історія музичного мистецтва, історія архітектури, методика викладання культурологічних дисциплін, методологічні проблеми культурно-історичної антропології, основи наукового дослідження, антропологія, теорія культури, філософська та соціальна антропологія, соціальна культурологія, соціологія культури та масової культури, психологія мистецтва, основи сіміотики, технології культурно-дозвілдової діяльності, основи соціокультурної діяльності, режисюра художньо-масових дійств тощо. Оскільки ми зазначили, що є відмінні або специфічні для вишу навчальні курси, що забезпечують професійну підготовку культуролога як менеджера індустрії дозвілля, тому вважаємо за необхідне представити їх: технології створення анімаційних програм, методика організації анімаційних програм для різних категорій населення (КНУКІМ) [5]; історія релігійних ідей, біблеїстика, парадигми сучасної культурології та культурологія освіти, менеджмент медіа-культури сучасного суспільства, комунікативні стратегії сучасного світу (ХДАК) [15]; гра й ритуал у культурі, сучасний авангард у культурі та мистецтві, (Одеський національний політехнічний університет) [9]; проектування в соціально-культурній сфері, дипломатичний протокол, організація шоу-бізнесу, іміджологія в ЗКД, паркова індустрія, фестивална діяльність, документаційний менеджмент (у галузі), ігротехнології в сфері дозвілля і рекреації (Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв) [2; 3]; тренінг ділових комунікацій, культура слов'янських народів, рецензування та реферування, сучасні музейні проекти XXI ст. (Рівненський державний гуманітарний університет) [12]; міжконфесійні та міжрелігійні відносини, теорія інтертекстуальності, структурний психоаналіз у культурології, проблеми життя і смерті у філософії і релігії, філософія медіа, мистецтво новітніх технологій, історія і теорія вільнотумств (НПУ іме-

ні М.П. Драгоманова) [8]; менеджмент інформаційних технологій, основи інформаційно-рекламної діяльності в індустрії дозвілля, індустрія дозвілля Полтавщини, культура національних меншин України (ПНПУ імені В.Г. Короленка) [11] тощо.

Практична підготовка майбутніх менеджерів індустрії дозвілля представлена у вигляді навчальних і виробничих практик, базами яких є відповідні установи культури, тобто музеї, будинки культури, туристичні агенції, дозвіллі центри тощо, так, наприклад, базами практик у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв є: Міністерство культури України (різномірівневі підрозділи); заклади культури і мистецтва України (державної, приватної форм власності); готельно-ресторанні комплекси України; Посольство США в Україні; Американська бібліотека імені Віктора Китастого; Австрійський культурний форум; Виставкова федерація України; Гёте – інститут; Туристична палата України; Державне підприємство Національний центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»; Державна агенція промоції культури України; Українська бібліотечна Асоціація; Національна екологічна організація Зелений Хрест України (Green Cross Ukraine); Центр Української Культури і Мистецтв тощо [2; 3]. А Харківська державна академія культури створила бази практик при управлінні культури та туризму Харківської області, національних та обласних телерадіокомпаніях, прес-центрі МВС України у Харківській області, інформаційному агентстві «Статус QUO», PR-агентстві «Два товарища», рекламно-виробничій компанії «Промдизайн», рекламних агенціях «Арріба» та «Бумеранг», туристичному операторі «КОМОДТур», Керченському історико-культурному заповіднику, Національному музею-заповіднику українського гончарства в селищі Опішному Полтавської області, Національному історико-культурному музеї-заповіднику «Херсонес-Таврійський» тощо [15].

Адже саме при таких базах практик і тісній співпраці з фахівцями-практиками майбутній менеджер індустрії дозвілля набуває необхідних професійних умінь: визначати стильові ознаки твору і на основі цього ідентифікувати його в просторово-темпоральному вимірі; володіти методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування культурних об'єктів; здійснювати унікальні, інноваційні міжнародні програми, послідовно реалізовувати регіональну культурну політику з урахуванням місцевого колориту та культурної самобутності регіонів; гнучко вирішувати проблеми організації дозвілдової діяльності різних верств населення; ефективно управляти дозвілливими процесами в ринкових умовах; застосовувати категорійний апарат естетики, орієнтуватися в основних естетичних концепціях, виявлення естетичного змісту явищ у межах сучасної культури, аналіз процесів та явищ розвитку естетики та мистецтва; розширювати науковий кругозір і формувати здібності до проведення методологічного аналізу та критичного розуміння сучасних досягнень культури; організовувати, розробляти та проводити анімаційні програми в різних соціокультурних інститутах для всіх категорій населення; використовувати методологію культурно-антропологічного дослідження, опрацьовувати джерельну базу, методики експлікації культурних стереотипів, порівнювати та описувати моделі культури тощо.

Доволі типовим явищем у вітчизняних вишах є те, що науково-теоретична і практична підготовки тісно переплітається у навчальному процесі, і почасти знаходить своє втілення у наукових і творчих доробках студентів-культурологів, які представляють на наукових семінарах, конференціях, творчих симпозиумах чи соціокультурних проєктах. Так, у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова для поглиблення науково-теоретичної підготовки викладачами кафедри та студентами реалізуються наукові проєкти: Міжнародний форум «Простір гуманітарної комунікації» (діє з 2008 року) і традиційно кожного жовтня збирає науковців на конференції та інші заходи, присвячені обговоренню актуальних питань гуманітарного знання; функціонує Центр дослідження релігії (діє з 2013 року), де найактивніша робота ведеться по дослідженню проблем релігійної освіти, таким чином студенти мають не лише розвиватися науково, а й реалізовувати себе як менеджери наукових, релігійних і соціокультурних проєктів [8]. А при ПНПУ імені В.Г. Короленка викладачі та студенти кафедри культурології та МКД є постійними членами журі художньо-мистецьких конкурсів, організаторами і кураторами мистецьких проєктів та виставок, наприклад «Перехрестя», «Спалах», «Попіл» (виставки полтавського художника А. Собяніна). Такі та багато інших культурно-мистецьких заходів поступово трансформувалися в соціокультурний проєкт «Свято творчої особистості», метою якого є популяризування сучасного та народного мистецтва в їх природних проявах. Так, наприклад, було організовано у 2012 р. вставку «Подих самобутності» з представленням гобеленів Решетилівської майстерні художніх промислів; у 2013 р. цей соціокультурний проєкт пройшов під назвою «Глина – то жива істота» (виставка кераміки Василя Омеляненка) для учнів полтавських шкіл, який було розпочато майстер-класом з виготовлення глиняної іграшки-свістунця [11].

Невід’ємною частиною професійної підготовки майбутнього менеджера індустрії дозвілля є виховна робота, яка покликана формувати загальнолюдські та професійні цінності у майбутнього фахівця. Звичайно, що кожен виш має власний план виховної роботи, який виконують викладачі та студенти у вигляді оригінальних культурно-дозвіллевих заходів в установах культури та мистецтва, що дозволяють розкрити та удосконалити творчий потенціал майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, так, наприклад, у Рівнен-

ському державному національному університеті кафедра культурології реалізує професійне виховання майбутніх менеджерів через організацію численних туристичних поїздок студентів до національних історико-культурних заповідників України (Кам’янець-Подільський, Хотин, Умань, Луцьк, Золочів, Підгірці, Олесько, Дубно, Івано-Франківськ, Чернівці, Острог тощо), провідних культурних центрів країни – Львів, Київ, а також Санкт-Петербург тощо [12].

Висновок. Отже, аналіз вітчизняного досвіду професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля у виша та їх порівняння дали змогу виявити загальні тенденції, розкрити сутність, зміст і структуру професійної підготовки майбутнього фахівця, визначити важливість соціокультурної практики у професійній підготовці майбутніх культурологів як менеджерів індустрії дозвілля.

Список використаних джерел

1. Житомирський державний інститут культури і мистецтв Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : http://dakkim.at.ua/index/kafedra_derzhavnogo_upravlinnja_i_biznesu/0-15 (дата звернення: 27.07.2015). – Назва з екрану.
2. Кафедра арт-менеджменту та івент-технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв // Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв : [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : <http://nakkim.edu.ua/instituti/institut-praktichnoji-kulturologiji-ta-art-menedzhmentu/kafedra-art-menedzhmentu-ta-ivent-tehnologii> (дата звернення: 07.07.2015). – Назва з екрану.
3. Кафедра культурології та культурно-мистецьких проєктів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв // Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв : [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : <http://nakkim.edu.ua/instituti/institut-praktichnoji-kulturologiji-ta-art-menedzhmentu/kafedra-kulturologiji-ta-kulturno-mistetskikh-proektiv> (дата звернення: 07.07.2015). – Назва з екрану.
4. Кафедра культурології та філософії Національного університету «Острозька академія» // Національний університет «Острозька академія» : [сайт]. – Острог. – Текст. дан. – Режим доступу : kafedra.kulturologii@oa.edu.ua (дата звернення: 07.08.2015). – Назва з екрану.
5. Київський національний університет культури і мистецтв : [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : <http://knuikm.edu.ua/> (дата звернення: 05.11.2014). – Назва з екрану.
6. Кравченко, Л. Соціально зорієнтований маркетинг як чинник культурологічної переорієнтації національної системи освіти / Л. М. Кравченко // Педагогічні науки : зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – 2011. – Вип. 1. – С. 4–11.
7. Наталевич, Н. П. Ключові компоненти формування професійної компетентності фахівця культурології / Н. П. Наталевич // Розвиток науки на сучасному етапі : міжн. заоч. конф. – Київ, 2012. – С. 65–68.
8. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова : [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : http://www.npu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=129&Itemid=136&lang=ua (дата звернення: 10.09.2015). – Назва з екрану.
9. Одеський національний політехнічний університет : [сайт]. – Одеса. – Текст. дан. – Режим доступу : <http://ac.opu.ua/kulturologiya.htm> (дата звернення: 14.08.2015). – Назва з екрану.
10. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах : навч. посіб. – Київ : Кондор, 2005. – 408 с.
11. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : <http://techno.npu.edu.ua/kulturologii.php> (дата звернення: 9.09.2015). – Назва з екрану.
12. Рівненський державний гуманітарний університет : [сайт]. – Рівне. – Текст. дан. – Режим доступу : <http://www.rshu.edu.ua/?p=7> (дата звернення: 10.06.2015). – Назва з екрану.
13. Рудницька, О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2005. – 360 с.
14. Сидор, І. Професійна підготовка менеджерів дозвілля в університетах Великої Британії / І. Сидор // Наукові записки. Серія: 154 Педагогіка. – 2009. – № 1. – С. 152–156.
15. Харківська державна академія культури : [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступу : http://ic.ac.kharkov.ua/Facs_Kaf/F_K.html (дата звернення: 19.09.2015). – Назва з екрану.

Дата надходження авторського оригіналу: 02.11.2015

Ярема Н. С. Отечественный опыт профессиональной подготовки будущих менеджеров индустрии досуга.

Проведён анализ профессиональной подготовки будущих менеджеров индустрии досуга в отечественных высших учебных заведениях, раскрыты её сущность, содержание и структура, определены условия практической подготовки будущих менеджеров индустрии досуга; доказана важность социокультурной практики в профессиональной подготовке будущих культурологов как менеджеров индустрии досуга.

Ключевые слова: культуролог, менеджер индустрии досуга, нормативные документы, учебные планы, учебные курсы, практика, социокультурная деятельность.

Yarema N. S. Domestic experience of future managers training of leisure industry.

The analysis of future managers training of leisure industry in domestic Universities was presented, its nature, content and structure of the professional training were disclosed in this article. The conditions of practical training of future managers of leisure industry was defined. The importance of socio-cultural practices in the training of future culturologist as managers of leisure industry was proved in our article.

Key words: culturologist, manager of leisure industry, regulatory documents, curricula, training courses, practice, social and cultural activities.